

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Суть, підходи до структуризації та напрями оптимізації капіталу підприємства
за матеріалами ТОВ «Міка-ТЕКС»

Рівень вищої освіти бакалавр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС.013679.01.04.00

Виконав: студент II курсу, група ФБС-19-1 _____ Владислав МІЛІНЧУК
Підпис Ім'я прізвище

Керівник: д-р. екон. наук, професор _____ Раїса КВАСНИЦЬКА
Підпис Ім'я прізвище

Нормоконтролер _____
Підпис Ім'я прізвище

До захисту допускаю:
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис Ім'я прізвище

_____ 2023 р.

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-методичні аспекти структуризації капіталу підприємства та його оптимізації	8
1.1 Капітал підприємства: економічна сутність, характеристики та класифікація	8
1.2 Структуризація капіталу підприємства та оптимізація його структури	19
2 Аналітично-практичні засади підходів до структуризації капіталу промислових підприємств та його оптимізації	27
2.1 Аналіз сучасного стану капіталізації промислових підприємств України та структури їх капіталу на макро- та мікроекономічних рівнях за 2018 - 2022 роки.	27
2.2 Розвиток напрямків оптимізації капіталу промислових підприємств на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС»	38
Висновки	44
Список використаних джерел	48
Додатки	51

Вступ

Актуальність теми. У сучасному глобалізованому бізнес-середовищі, де конкуренція зростає і вимоги споживачів постійно змінюються, ефективне управління капіталом стає надзвичайно важливим для підприємств. Капітал є ключовим ресурсом, необхідним для фінансування операцій, розширення діяльності та досягнення стратегічних цілей. Щоб забезпечити стабільний розвиток і прибутковість, підприємствам потрібно ретельно розглянути свої підходи до структуризації та оптимізації капіталу. Структуризація капіталу відноситься до розподілу різних видів капіталу, таких як власний капітал, запозичений капітал і робочий капітал, в межах підприємства. Цей процес передбачає аналіз фінансового стану, потреби в капіталі та ризики, пов'язані з різними джерелами фінансування. Оптимальна структура капіталу дозволяє підприємству максимізувати використання доступних ресурсів, зменшити фінансові витрати і збільшити вартість компанії для акціонерів.

Напрями оптимізації капіталу включають різні стратегії, спрямовані на покращення фінансової стійкості та ефективності підприємства. Це може включати залучення нових джерел фінансування, раціоналізацію активів, управління ризиками, оптимізацію робочого капіталу та використання фінансових інструментів, таких як лізинг, факторинг або випуск облігацій. Врахування особливостей конкретної галузі діяльності та ринкових умов є також важливим аспектом оптимізації капіталу.

Оптимізація капіталу також пов'язана з ефективним управлінням ризиками. Ризики, пов'язані зі змінами валютних курсів, процентних ставок, кредитної спроможності клієнтів або нестабільності ринку, можуть мати серйозний вплив на фінансову стабільність підприємства. Оптимальне розподілення ресурсів та управління ризиками допоможуть знизити вразливість підприємства і забезпечити стійкість його фінансового стану. Зрештою, ефективна структуризація та оптимізація капіталу мають потенціал позитивно вплинути на конкурентоспроможність підприємства, його здатність до

інновацій та розвитку на довгостроковій основі. Ці процеси вимагають не тільки аналізу фінансових показників, але й стратегічного мислення, врахування перспектив ринку та гнучкості у прийнятті рішень. Тому дослідження теоретико-методичних засад формування капіталу промислових підприємств та оптимізації його структури є актуальним в сучасних умовах розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню особливостей формування структури капіталу підприємства та напрямів його оптимізації присвячено наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких: І. О. Бланк [5], Є. Ф. Брікхем [6], В.А. Ізюмська [12], Р.С. Квасницька [15], С.М. Клименко [17], О.М. Ковальова [18], П.В. Круш [19], С. Майерс [1], Дж. Нітзан [2], Є.Ф. Югас [26], та інші.

Мета та завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних та практичних підходів до формування капіталу і напрямів удосконалення оптимізації структури промислових підприємств в сучасних умовах господарювання.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- визначити економічну сутність, характеристики та підходи до класифікації капіталу підприємства;
- визначити суть структури капіталу підприємства та основні засади її оптимізації;
- аналіз сучасного стану капіталізації промислових підприємств України та структури їх капіталу на макро- та мікроекономічних рівнях за 2018 - 2022 роки;
- дослідити напрями розвитку напрямків оптимізації капіталу промислових підприємств на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС».

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес формування капіталу підприємства та оптимізації його структури на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС».

Предметом дослідження кваліфікаційної роботи є теоретико-методичні та практичні аспекти структуризації капіталу промислових підприємств та її оптимізації.

Теоретико-методичну основу кваліфікаційної роботи становлять загальнонаукові та спеціальні методи досліджень: абстрактно-логічний та структурно-функціональний – для теоретико-методичного узагальнення сутності, принципів та джерела формування капіталу підприємства; методи порівняльного, коефіцієнтного, структурного аналізу та групування (при аналізі показників структури капіталу підприємств); графічний метод (при побудові рисунків); абстрактно-логічний метод та узагальнення (при формулюванні висновків та рекомендацій).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України, дані Державної служби статистики України, фінансова звітність ТОВ «Міка-ТЕКС», матеріали науково-практичних конференцій, періодичних видань; наукові дослідження та праці вітчизняних, зарубіжних науковців та практиків; електронні ресурси мережі Інтернет.

1 Теоретико-методичні аспекти структуризації капіталу підприємства та його оптимізації

1.1 Капітал підприємства: економічна сутність, характеристики та класифікація

Капітал є одним з основних понять у фінансовій теорії підприємства. Фінансова діяльність суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язана зі створенням і використанням капіталу. Капітал є фундаментальною основою для створення та розширення підприємства, а також відіграє важливу роль у задоволенні інтересів держави, власників та персоналу.

«Слово «капітал» походить від латинського «Capitalis», що означає «головний або основний». Воно виникло зі слова «Caput», що перекладається як «голова». Історично, це може бути пов'язано з тим, що в стародавні часи багатство людини оцінювалось за кількістю голів худоби» [7]. Термін «Капітал» вперше запровадив у 1770 році Анн-Роберт-Жак Тюрго. Перші спроби аналізу капіталу, як економічної категорії зробив Аристотель, він розглянув капітал як набуте багатство внаслідок економічної діяльності і дав йому визначення «хремастика». «Хремастика» за Аристотелем – це «мистецтво наживання статку», тобто на його думку це протиприродний процес пов'язаний з накопиченням грошового і товарного капіталів у рабовласницькому господарстві [11]. В своїй праці Аристотель підкреслює, що у «мистецтві наживати статок» немає меж. Він вказує на те, що бажання нагромадження може змушувати людей тримати наявні кошти або навіть прагнути їх безмежного примноження. У подальшому капітал вивчався і аналізувався представниками різних економічних шкіл з різних точок зору та в різних проявах. Еволюція історичних підходів до дослідження сутності капіталу подана на рисунку А.1 додатку А.

У середньовіччі термін «капітал» використовувався для позначення основної суми грошей, що надавалася у позику, відрізняючи її від відсотків, які бралися як оплата за цю позику. Протягом становлення капіталізму термін «капітал» почав застосовуватися для опису грошей, які підприємці вкладали у свої підприємства з метою здобутку прибутку (цей тип капіталу відомий як фінансовий капітал) [13].

Меркантилісти, в період їхньої діяльності, вважали грошовий обіг джерелом прибутку, що не обов'язково пов'язувалося з виробництвом. З розвитком економічної думки уявлення про капітал почало зазнавати змін.

Франсуа Кене, засновник фізіократичного напрямку, був одним з перших, хто відокремив капітал від простого уявлення про гроші. Він вважав, що гроші самі по собі є безплідними і не виробляють нічого, а служать лише для забезпечення обігу товарів. За Кене, основним виробничим фактором була земля, а основним видом виробництва - землеробство. Він вважав, що сільськогосподарські знаряддя, будови, тварини і все, що використовується у землеробстві протягом кількох виробничих циклів, є «початковими авансами» (сучасний аналог – «основний капітал»). Витрати на насіння, корми, оплату праці та інше, які здійснюються протягом одного виробничого циклу, він відносив до «щорічних авансів» (сучасний аналог – «оборотний капітал»). Фізіократи вважали промисловий капітал «бесплідним», оскільки він не створює «чистий продукт» і не підлягає розподілу на аванси. Кене не тільки розрізняв основний і оборотний капітал за виробничою ознакою, але й вивчав кругообіг основного капіталу.

Адам Сміт вважав капіталом ту частину запасів, яка не споживається, а вкладається з метою отримання доходу. Він розрізняв два типи капіталу: основний (включав земельні площі, машини, обладнання - все, що приносить дохід без зміни власника або без подальшого обороту) та оборотний (використовувався для придбання товарів, які були куплені, виготовлені або перероблені з метою продажу з прибутком, тобто цей капітал приносив дохід

лише через обмін або послідовні операції обороту). Витрати на заробітну плату Сміт вважав частиною оборотного капіталу.

Давід Рікардо, подібно до Сміта, розглядав капітал як усі засоби виробництва, але виключав з нього витрати на заробітну плату. Він трактував капітал як «нагромаджену працю», тобто працю, витрачену в попередніх періодах. Рікардо вважав, що отриманий дохід розподіляється пропорційно праці в теперішньому та минулому. Саме таким розподілом він пояснював прибуток власника капіталу.

Карл Маркс вніс свій внесок у розуміння капіталу в своїй праці «Капітал. Критика політичної економії». За Марксом, засіб праці стає капіталом тільки тоді, коли його власник вступає у відносини з власником робочої сили. Наймана праця є необхідною умовою для утворення додаткової вартості. Маркс розрізняв постійний капітал (витрати на засоби виробництва) та змінний капітал (витрати на оплату робочої сили). У процесі праці, змінний капітал створює нову вартість, що перевищує вартість робочої сили, і цей надлишок утворює додаткову вартість. Капіталіст має за мету отримати додаткову вартість, яка є надлишком вартості вироблених товарів над вартістю витраченого на виробництво капіталу. Постійний капітал створює умови, які розширюють право власності капіталіста на додаткову вартість. Маркс також виділяв фіктивний капітал, що представляє вартість у цінних паперах. Цей капітал базується на сподіваннях майбутніх прибутків і виникає на основі реального капіталу. Він не є випадковим для товарного виробництва, але виникає на основі позичкового капіталу. Цінні папери, які дають право на прибуток, є відображенням руху позичкового капіталу [19, с. 200].

В наш час сучасні науковці трактують поняття «капітал» з різних сторін та з різних поглядів. Сучасні підходи до трактування сутності економічної категорії «капітал» подані в таблиці А.1 додатку А.

Із таблиці А.2 виділимо 3 головні підходи до трактування поняття «капітал»:

- Квасницька Р.С.[15] та Чорна О.Е.[25] трактують поняття «капітал» як фінансові ресурси підприємства, втілені в майно і необхідні для господарської діяльності підприємства з метою одержання прибутку;

- Бланк І.А.[5] та Катан Л.І.[14] по іншому трактують поняття «капітал», а саме як накопичений шляхом заощаджень запас економічних благ у формі грошових засобів і реальних капітальних товарів, що залучаються його власниками в економічний процес як інвестиційний ресурс і фактор виробництва з метою отримання доходу;

- Клименко С.М.[17] та Югас Є.Ф.[26] трактують «капітал», як сукупність грошових, матеріальних та нематеріальних ресурсів підприємства, які створюються за допомогою різних джерел і використовуються ним для здійснення операційної, фінансової та інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку.

На нашу думку найбільш точно трактування поняття капітал висвітлено саме у Квасницької Р.С. та Чорної О.Е. Це трактування підкреслює фінансову складову капіталу і його роль у підприємницькій діяльності. Воно відображає ідею, що капітал є важливим ресурсом, який забезпечує фінансову базу для функціонування підприємства. Капітал втілюється у майно, що може включати грошові кошти, рухоме та нерухоме майно, обладнання, запаси та інші активи. Основна мета капіталу, згідно з цим підходом, полягає в одержанні прибутку. Капітал розглядається як засіб для інвестування в господарську діяльність, що сприяє збільшенню прибутку підприємства. Це означає, що капітал розглядається як актив, який має приносити фінансовий результат у вигляді прибутку. Таке трактування капіталу акцентує увагу на фінансовому аспекті і його ролі у досягненні фінансових цілей підприємства.

Серед багатьох тлумачень капіталу можна визначити такі підходи:

- макроекономічний підхід - методологічний підхід, який розглядає економіку країни як цілісну систему з урахуванням народногосподарських показників та цілей. В рамках цього підходу аналізується взаємозв'язок між

різними галузями та секторами економіки, розподіл ресурсів, соціальна справедливість та загальний розвиток країни;

- мікроекономічний підхід - це методологічний підхід, який розглядає економіку з позиції окремих суб'єктів господарювання, таких як підприємства, домогосподарства або індивідуальні особи. Цей підхід зосереджується на аналізі рівня прибутковості, рішень щодо виробництва та споживання, оптимального використання ресурсів та конкуренції між суб'єктами господарювання;

- монетарний підхід, згідно якого капітал, може бути прирівняний до грошових ресурсів, які використовуються для фінансування інвестицій. Тобто, капітал розглядається як грошові кошти, спрямовані на отримання приросту вартості. Однак, важливо зауважити, що капіталом вважаються лише ті грошові кошти, які активно використовуються для забезпечення зростання вартості. Капітал може перетворюватися на грошові кошти, переважно через їх нагромадження, зберігання та продаж на фінансовому ринку. Це дає власникам капіталу можливість отримувати додатковий дохід у вигляді відсотків або приросту вартості їх інвестицій;

- марксистський підхід, згідно якого капітал – це єдиний товар, який приносить додаткову вартість, створену лише через використання робочої сили.

У науковій літературі категорія капіталу у контексті фінансів підприємств поділяється на дві форми:

- майнова форма - це матеріальні та нематеріальні ресурси, які підприємство використовує для своєї господарської діяльності, такі як устаткування, будівлі, сировина, патенти тощо. Вартість цих майнових об'єктів, яка відображається в активі балансу підприємства, вважається конкретним капіталом. Грошові кошти, що інвестовані в підприємство, також можуть бути вкладені в необоротні (довгострокові) активи та оборотні активи;

- фінансова форма – це фінансові ресурси, такі як гроші, акції, облігації, депозити і інші фінансові інструменти. Фінансовий капітал використовується для інвестицій, купівлі і продажу цінних паперів, участі в фінансових операціях

та управління ризиками. Ця форма капіталу зазвичай не безпосередньо використовується в виробничому процесі, але може генерувати дохід через фінансові операції, такі як проценти та дивіденди [3, с. 57].

Розглядаючи економічну сутність капіталу підприємства, оглянемо характеристики капіталу:

- капітал підприємства є основним чинником виробництва. У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, тому що він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс;

- капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять дохід. У даному випадку він може виступати ізольовано від виробничого фактора у формі інвестованого капіталу;

- капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Частина капіталу в поточному періоді виходить з його складу і попадає в «кишеню» власника, а частина капіталу, що накопичується, забезпечує задоволення потреб власників у майбутньому;

- капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає насамперед власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів. Поряд з цим, обсяг використовуваного власного капіталу на підприємстві характеризує одночасно і потенціал залучення їм позикових фінансових засобів, що забезпечують одержання додаткового прибутку;

- динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності. Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування й ефективний розподіл прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У той же час, зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства [10].

Структура капіталу підприємства знаходиться під дією факторів мікро- та макросередовища, що необхідно враховувати у процесі забезпечення

фінансово-господарської діяльності та безпеки підприємства, захисту його від впливу систематичних та специфічних ризиків (рисунок Б.1 додатка Б).

Власний капітал є одним з основних джерел фінансування підприємства і включає такі складові:

- статутний капітал - це сума, яка фіксується у статутних документах підприємства і відображається вартістю його акцій (для акціонерних товариств) або оголошеним статутним капіталом (для інших підприємств);

У складі власного капіталу в залежності від форми власності та організаційно-правової форми може бути або статутний капітал або пайовий капітал.

- пайовий капітал - це кошти, які фізичні та юридичні особи добровільно вкладають у підприємство, придбавши його паї або частки. Пайовий капітал використовується для забезпечення господарської діяльності підприємства;

- додатковий капітал - це резерви капіталу підприємства, які можуть бути використані для фінансування поточних або майбутніх потреб підприємства. Додатковий капітал може бути накопичений з прибутку, реінвестований або виділений з резервного фонду;

- резервний капітал - це сума коштів, що створюється підприємством відповідно до законодавства або статутних документів і призначається для покриття майбутніх ризиків або несподіваних витрат;

- нерозподілений прибуток або непокрита збитки - це кошти, що отримані підприємством внаслідок перевищення доходів над витратами протягом звітного періоду. Прибуток може бути розподілений між власниками (у вигляді дивідендів) або залишений в підприємстві для подальшого використання;

- неоплачений капітал (або невикористаний капітал) - це різниця між статутним капіталом підприємства та його фактичним оплаченим капіталом. Він виникає, коли акціонери підприємства поки що не оплатили повну вартість

акцій, які вони підписали. Неоплачений капітал відображає потенційні зобов'язання акціонерів перед підприємством;

- вилучений капітал (або збитковий капітал) - це втрата частини або всього власного капіталу підприємства внаслідок збитків, які перевищують нерозподілений прибуток або резервний капітал. Це означає, що підприємство має недостатньо прибутку або резервних коштів для покриття збитків, і його власний капітал зменшується. Вилучений капітал відображає невдачі або фінансові труднощі підприємства [8; 20].

Позиковий капітал, зі свого боку, є капіталом, який підприємство отримує у вигляді позики або кредиту і повинне повернути його позикодавцеві плюс відсотки. Складові позикового капіталу підприємства включають:

- короткострокові кредити і позики - це фінансові ресурси, надані підприємству на короткий період часу, зазвичай до одного року. Короткострокові кредити використовуються для фінансування поточних операцій, таких як закупівля запасів, оплати заробітної плати тощо;

- довгострокові кредити і позики - це фінансові ресурси, надані підприємству на тривалий період часу, який перевищує один рік. Довгострокові кредити можуть бути використані для фінансування капіталовкладень, розширення підприємства, придбання обладнання або нерухомості;

- кредиторська заборгованість - це зобов'язання підприємства перед постачальниками і кредиторами, які виникають у зв'язку зі здійсненням операцій. Кредиторська заборгованість може включати кредити, отримані від постачальників товарів або послуг, а також непогашені рахунки і зобов'язання перед кредиторами.

Залежно від потреб і стратегії підприємства, власний капітал і позиковий капітал можуть використовуватись по-різному для забезпечення фінансової стабільності та розвитку підприємства. Власний капітал забезпечує стійкість і власницький контроль над підприємством, тоді як позиковий капітал дозволяє залучити додаткові ресурси для розширення бізнесу.

Формування структури капіталу підприємства для здійснення ефективної фінансово-господарської діяльності має проводитися на основі групи принципів, що наведені на рисунку Б.2 додатку Б, а саме:

- оптимізації пропорцій між власним та позиковим капіталом для забезпечення ефективної та рентабельної фінансово-господарської діяльності;
- мінімізації вартості витрат на обслуговування власного та позикового капіталу;
- планування обсягу та формування структури капіталу, що корелює з метою та завданнями фінансової стратегії підприємства;
- цільового використання та вибору найбільш рентабельних сфер застосування капіталу в контексті максимізації доходу та економічного ефекту;
- дотримання пропорції співвідношення та покриття активів підприємства джерелами капіталу відповідно до критерію строковості елементів структури балансу;
- системного характеру до джерел формування та управління капіталом підприємства, який враховує ризики та фактори впливу на макро- та мікрорівнях;
- наукової обґрунтованості потреб у залученні додаткових фінансових ресурсів підприємства.

Загальну класифікацію капіталу підприємства можна здійснити за різними критеріями:

- 1) за приналежністю до підприємства виділяють:
 - власний капітал, який відображає вартість коштів, якими підприємство володіє і використовує для формування своїх активів;
 - позиковий капітал, який включає грошові кошти або інші цінності, які підприємство залучає для фінансування свого розвитку;
- 2) залежно від мети використання розрізняють:
 - продуктивний капітал, який інвестується в операційні активи підприємства для здійснення основної діяльності підприємства;

- позичковий капітал, який використовується для інвестування у фінансові інструменти або боргові фондові інструменти;

- спекулятивний капітал, який використовується для проведення фінансових операцій на основі різниці в цінах;

3) за формами інвестування розрізняють:

- грошовий капітал, який включає фінансові ресурси у вигляді грошей або грошових еквівалентів. Грошовий капітал може використовуватися для придбання реальних активів, інвестування у фінансові інструменти або розподілу коштів між різними проектами та підприємствами;

- матеріальний капітал, який включає реальні матеріальні активи, такі як будівлі, машини, обладнання, сировина тощо. Інвестування в матеріальний капітал здійснюється для розширення виробництва, поліпшення технологічних процесів та забезпечення зростання продуктивності праці;

- нематеріальний капітал, який включає інтелектуальні активи, такі як патенти, ліцензії, бренди, ноу-хау, програмне забезпечення тощо. Інвестування в нематеріальний капітал спрямоване на розвиток інноваційних технологій, створення конкурентної переваги та забезпечення довгострокового успіху підприємства;

4) залежно від мети інвестування розрізняють:

- основний капітал, який інвестується в необоротні активи підприємства;

- оборотний капітал, який інвестується в оборотні активи на підприємстві;

5) залежно від форми, в якій перебуває в процесі кругообігу, капітал підприємства розрізняють :

- грошова форма – це перший етап кругообігу, коли капітал перебуває у формі грошей. Грошовий капітал використовується для придбання виробничих ресурсів, оплати праці, закупівлі сировини та інших необхідних матеріалів перед початком виробничого процесу;

- виробнича форма – це другий етап кругообігу, у якій грошовий капітал перетворюється на реальні виробничі активи, такі як обладнання, машини, будівлі і т.д. У цій формі капітал використовується для здійснення виробничих операцій та створення товарів або послуг;

- товарна форма – це останній етап кругообігу, коли вироблені товари або послуги продаються на ринку. Капітал перетворюється на товари, які пропонуються для обміну або продажу. В цій формі капітал знову перетворюється на гроші, тим самим завершуючи цикл кругообігу;

б) залежно від форми власності капітал підприємства поділяється на:

- приватний, у якому капітал належить приватним особам або приватним підприємствам. Приватний капітал може належати одній особі (одному власнику) або групі осіб (колективному власнику), які володіють і контролюють підприємство. Власники приватного капіталу беруть на себе ризики та відповідальність за діяльність підприємства і здійснюють контроль над його управлінням та прийняттям стратегічних рішень;

- державний, у якому капітал належить державі або державним організаціям. Державний капітал може використовуватись для фінансування державних підприємств, державних проектів або вкладатись у приватні підприємства через державні інвестиційні фонди або інші механізми. У такому випадку держава виступає як власник капіталу і може мати вплив на управління підприємствами та прийняття стратегічних рішень;

7) залежно від організаційно-правової форми діяльності розрізняють такі види капіталу:

- акціонерний капітал, який відповідає підприємствам, створеним у формі акціонерних товариств;

- пайовий капітал, який відповідає партнерським підприємствам, таким як товариства з обмеженою відповідальністю, командитні товариства тощо;

- індивідуальний капітал, який відповідає індивідуальним підприємствам, наприклад, сімейним підприємствам;

8) в економічних процесах і практиці фінансового менеджменту капітал може бути в:

- працюючому виді, в якому капітал активно використовується в операційній діяльності підприємства. Працюючий капітал включає грошові кошти, які витрачаються на закупівлю сировини, матеріалів, обладнання, оплату праці, витрати на рекламу та маркетинг, інші операційні витрати. Його метою є забезпечення нормального функціонування підприємства, здійснення операцій та отримання прибутку;

- непрацюючому виді, в якому не активно використовується в операційній діяльності підприємства, а зберігається у формі фінансових активів. Непрацюючий капітал може включати грошові резерви, інвестиції в цінні папери, нерухомість, акції інших підприємств, банківські депозити тощо. Його метою може бути збереження і ріст вартості капіталу, а також забезпечення фінансової стабільності підприємства [21; 23; 24].

Отже, як підсумок, можна сказати, що капітал підприємства представляє собою сукупність грошових, матеріальних і нематеріальних ресурсів, які вкладені в створення та розвиток його активів. Він включає всі фінансові ресурси, які підприємство має в розпорядженні, включаючи власні кошти та позичкові ресурси. Капітал визначає фінансову базу підприємства і використовується для забезпечення його операцій, інвестицій та зростання.

1.2 Структуризація капіталу підприємства та оптимізація його структури

Кожне підприємство повинно здійснювати аналіз своєї фінансової ситуації, цілей та ризиків для визначення найбільш оптимальної структури капіталу. Прийняття рішення щодо структуризації капіталу повинно бути

обґрунтованим, з урахуванням фінансових показників, потреб у фінансуванні та стратегічних планів розвитку підприємства.

Структуризація капіталу суб'єкта підприємництва за його змістом, тобто за джерелами фінансування активів, в найбільш узагальненому вигляді, розглядається усіма її дослідниками як співвідношення власного та запозиченого капіталу. Однак, висвітлюючи зміст як власного, так і запозиченого капіталу, різні автори при цьому виділяють у них різні сутнісні складові. Існує декілька різних напрямків щодо визначення самої фінансової структури капіталу підприємства. «Так, такі автори, як Ф.Лі Ченг, Дж.І. Фіннерті під фінансовою структурою капіталу підприємства розуміють набір цінних паперів. Такої ж думки щодо сутності структури капіталу дотримуються і Є.Ф.Брігхем, який зазначає, що структура капіталу – це набір цінних паперів, які фірма використовує для фінансування своїх активів, Дж. К. Ван Хорн, Дж.М. Вахович, за визначенням яких, структура капіталу – це комплекс (структура) постійного довгострокового фінансування фірми, що представлений облігаціями, привілейованими акціями та звичайними акціями компанії» [16. с. 33].

Інші визначення фінансової структури капіталу дає друга група авторів. «Так, Е. Нікбахт, А. Гроппеллі зазначають, що структура капіталу - це складові фінансів фірми. Структура капіталу зафіксована у правій частині балансу, де показано основні джерела коштів, залучені для фінансування. В.М. Суторміна ототожнює структуру капіталу з будовою капіталу, тобто з усіма джерелами фінансування діяльності корпорацій» [16, с. 33]. Такий підхід до визначення структури капіталу знаходить відображення і в роботах В.М. Стоянової. В.В. Ковальов, при дослідженні сутності структури капіталу, виділяє два поняття:

- фінансова структура, під нею розуміють спосіб фінансування діяльності підприємства в цілому, тобто структуру всіх джерел засобів;
- капіталізована структура відноситься до більш вузької частини джерел засобів – довгострокових пасивів (власні джерела засобів та довгостроковий запозичений капітал).

Структуризація капіталу підприємства та оптимізація його структури є важливими фінансовими процесами, спрямованими на ефективне управління ресурсами підприємства і максимізацію його цінності для акціонерів.

Структуризація капіталу - це процес організації та розподілу капіталу підприємства на різні складові частини або категорії з метою кращого управління його фінансовими ресурсами та забезпечення ефективного використання капіталу [3]. Структуризація капіталу підприємства включає розподіл капіталу між різними джерелами фінансування з метою досягнення оптимального співвідношення між власним капіталом та залученим капіталом. Основна мета структуризації капіталу полягає в досягненні оптимального балансу між ризиком та доходом, забезпеченні фінансової стабільності та здатності підприємства до розвитку та інвестицій. Цей процес вимагає аналізу фінансових потреб підприємства, оцінки ризиків, врахування ринкових умов та стратегічних цілей компанії. Структуризація капіталу може також включати розподіл капіталу на різні категорії або проекти з метою розмежування ризиків та забезпечення диверсифікації. Наприклад, підприємство може вирішити розподілити свій капітал між основними проектами, довгостроковими інвестиціями, дослідженнями та розвитком, а також резервними фондами.

Суть структуризації капіталу полягає в тому, щоб визначити, яким чином капітал буде розподілятися між різними компонентами або джерелами, такими як власний капітал, запозичений капітал, випущені акції або облігації, прибуткові резерви та інші. Цей процес може включати встановлення оптимальних пропорцій між різними джерелами фінансування та їх раціональне використання залежно від потреб підприємства.

Підприємство може використовувати різні підходи до структуризації капіталу залежно від своїх потреб і умов ринку:

- консервативний підхід - передбачає більше використання власного капіталу і обмежене використання зовнішнього боргового фінансування. Це допомагає зменшити фінансові ризики та залежність від зовнішніх кредиторів, але може обмежити доступність капіталу для розширення та інвестицій;

- агресивний підхід - підприємство активно використовує зовнішнє боргове фінансування, включаючи позичковий капітал і емісію цінних паперів. Це дозволяє підприємству швидко залучати капітал для зростання та розширення, але може збільшити фінансові ризики та зробити його більш залежним від вимог кредиторів;

- збалансований підхід - комбінування використання власного капіталу і зовнішнього фінансування з метою досягнення оптимального балансу між ризиком і доступністю капіталу. Він може включати комбінацію емісії акцій, позичкового капіталу та внутрішніх накопичень.

Теоретичні підходи до структуризації капіталу включають:

- теорію маржинального капіталу, яка зосереджується на визначенні оптимального співвідношення між власним та залученим капіталом, з урахуванням маржинальних витрат і маржинальних виручок. За цією теорією, оптимальна структура капіталу досягається тоді, коли маржинальні витрати та маржинальні виручки від залученого капіталу вирівнюються;

- теорію оптимальної капіталовкладення, яка акцентується на виборі оптимального співвідношення між ризиком та доходом. За цією теорією, структура капіталу повинна бути такою, що максимізує вартість підприємства, забезпечуючи при цьому оптимальний рівень ризику;

- теорія податкових пільг, яка враховує податкові стимули та пільги, пов'язані з різними джерелами фінансування. Вибір структури капіталу базується на максимізації податкових переваг і мінімізації податкових витрат;

- теорію оптимального боргового навантаження, яка зосереджується на визначенні оптимального рівня боргових зобов'язань підприємства. За цією теорією, оптимальне боргове навантаження досягається тоді, коли максимізується вартість підприємства і мінімізуються витрати на боргове фінансування.

«Основу традиціоналістської концепції структури капіталу складає положення про можливу оптимізацію структури капіталу шляхом обліку різної вартості окремих його складових частин. Саме за цією теорією вартість

власного капіталу підприємства є завжди вища за вартість запозиченого капіталу. Таке твердження пояснюється прихильниками даної теорії рівновеликим ризиком щодо використання власного та запозиченого капіталу. Адже ціна запозиченого капіталу є фіксована, тобто рівень дохідності цього виду капіталу є попередньо визначений і умовно-сталий, в той час, як ціна власного капіталу є плаваюча, залежна від результатів діяльності самого підприємства, а отже, рівень дохідності його є досить непередбаченим і змінним» [16, с. 34]. «Традиціоналістська концепція оптимізації структури капіталу підприємства вважає, що запозичений капітал має численні переваги, такі як різноманітні види гарантій, застави та пріоритетність щодо погашення зобов'язань, порівняно з власним капіталом. Згідно з цією концепцією, середньозважена вартість капіталу підприємства знижується зростанням відносної ваги запозиченого капіталу у структурі. Її зміст полягає в тому, що зниження частки власного капіталу в структурі призводить до зниження рівня середньозваженої вартості капіталу, і це досягається шляхом максимізації використання запозиченого капіталу. Однак, на практиці такий підхід може призвести до втрати фінансової незалежності та стійкості підприємства, а також сприяти виникненню фінансової кризи. Тому, на мою думку, традиціоналістська концепція структури капіталу є недосконалою та непрактичною» [16, с. 34].

Окрім цих підходів, структуризація капіталу може враховувати такі фактори, як розмір підприємства, галузеві особливості, фінансові цілі, ризики та рентабельність проектів. Оптимізація структури капіталу – це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства [4. с. 116]. Суть оптимізації є досягнення максимальної ефективності діяльності підприємства шляхом максимізації прибутку та ефективного використання доступних фінансових ресурсів. Оптимізація структури капіталу підприємства має дві основні цілі :

- по-перше, формування стабільної структури капіталу, яка сприятиме сталому розвитку підприємства;
- по-друге, забезпечення умов, за яких підприємство зможе отримати максимальний прибуток.

Процес оптимізації структури капіталу підприємства включає кілька етапів:

1) перший етап - аналіз капіталу підприємства. На цьому етапі вивчається динаміка сукупного обсягу капіталу та його складових частин відносно динаміки виробництва і реалізації продукції. Одними із головних елементів аналізу капіталу підприємства є розрахунок показників майнового стану, які подані в таблиці В. 1 додатка В;

2) другий етап - аналіз фінансової стійкості підприємства, який включає розгляд системи коефіцієнтів, що характеризують фінансову стійкість та структуру капіталу. Під час аналізу використовуються та розраховуються показники наведені в таблиці В. 2 додатка В;

3) на третьому етапі аналізу проводиться оцінка ефективності використання окремих складових капіталу в цілому. Це включає оцінку таких показників, як період обороту капіталу, коефіцієнт рентабельності власного капіталу, капіталовіддача та капіталоемність реалізації продукції. Ці показники допомагають визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свій капітал;

4) четвертим етапом є оцінка визначальних чинників, які впливають на формування структури капіталу. Немає жодних універсальних методів для досягнення оптимального співвідношення власного та позикового капіталу, оскільки це залежить від багатьох факторів, таких як галузеві особливості, життєвий цикл підприємства, кон'юнктура ринків, рентабельність операцій, ступінь концентрації власного капіталу та інші. Управління структурою капіталу на підприємстві полягає у встановленні оптимальних рівнів використання власного та позикового капіталу, а також залучення необхідних видів та обсягів капіталу для досягнення запланованих показників;

5) п'ятим етапом можна виділити оптимізацію структури капіталу за декількома критеріями:

- одним з таких критеріїв є зростання ступеня фінансової рентабельності, де спробують досягти оптимальної структури капіталу, яка максимізує рентабельність підприємства;

- інший критерій - зменшення вартості капіталу, де проводиться аналіз вартості передбаченого капіталу при різних умовах його привласнення та реалізації. Це дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу, забезпечуючи найнижчу середньозважену вартість капіталу;

- третій критерій є зменшення рівня фінансових ризиків. Для досягнення цієї мети всі активи підприємства класифікуються на три групи: необоротні активи, постійна частина оборотних активів і змінна частина оборотних активів. Аналізується ступінь ризику, пов'язаного з кожною з цих груп активів, і виробляються стратегії для зниження ризиків та оптимізації структури капіталу [11; 12; 13; 22].

Ефективна структуризація капіталу підприємства включає в себе такі етапи:

- 1) аналіз фінансових потреби передбачає ретельний аналіз фінансових потреб підприємства, враховуючи плани розвитку, інвестиції, розширення та інші стратегічні ініціативи. Даний етап допоможе визначити необхідний обсяг капіталу та його джерела;

- 2) розгляд різних джерел фінансування, таких як:

- можливості власного капіталу;
- зовнішнього боргового фінансування;
- емісії акцій або облігацій;
- венчурного капіталу та інших джерел капіталу;

- 3) планування структури капіталу, тобто розробка оптимального співвідношення між власним капіталом та залученим капіталом, враховуючи фінансові цілі, ризики та рентабельність;

4) оцінка вартості капіталу, у рахунок береться вартість капіталу з різних джерел фінансування, таких як відсоткові ставки для позичкового капіталу або вимоги до дивідендів для акціонерного капіталу;

5) фінансова стабільність, тобто забезпечення достатнього рівня фінансової стабільності, враховуючи платоспроможність підприємства;

6) диверсифікація джерел капіталу, включає в себе розгляд можливостей розподілу капіталу між різними джерелами фінансування для зниження ризику та залежності від одного джерела. Потрібно також врахувати, які джерела капіталу можуть бути більш доступними або вигідними в різних етапах життєвого циклу підприємства;

7) співвідношення боргового та власного капіталу, включає в себе розрахунок оптимального співвідношення між борговим та власним капіталом з огляду на ризикованість бізнесу, рентабельність та фінансову грамотність. Занадто велике використання боргового капіталу може підвищити фінансовий ризик, а занадто велика вага власного капіталу може обмежити доступність зовнішнього фінансування;

8) управління ризиками, включаючи аналіз ризиків, пов'язаних з різними джерелами капіталу, і розробка стратегії для їх управління. Розгляд можливостей захисту від процентних ставок, валютного ризику та інших факторів, які можуть впливати на фінансову стабільність підприємства;

9) гнучкість - структура капіталу може змінюватися з часом. Підприємство повинно мати гнучкість для адаптації своєї структури капіталу відповідно до змін в економічному середовищі, ринкових умов та стратегічних потреб.

Результати структуризації капіталу та оптимізації його структури можуть мати великий вплив на фінансову стабільність та здатність підприємства до залучення нових ресурсів. Процес структуризації капіталу та оптимізації його структури вимагає глибокого аналізу фінансових даних, ризиків та стратегічних цілей підприємства. Використання фінансових моделей та методів оцінки може допомогти прийняти обґрунтовані рішення щодо структури капіталу.

2 Аналітично-практичні засади підходів до структуризації капіталу промислових підприємств та його оптимізації

2.1 Аналіз сучасного стану капіталізації промислових підприємств України та структури їх капіталу на макро- та мікроекономічних рівнях за 2018-2022 роки

У найбільш загальному розумінні капіталізація розглядається як фундаментальний процес, зміст якого полягає у піднятті вартості капіталу, що належить суб'єктам усіх рівнів господарювання у результаті росту їх виробничого потенціалу та ефективної діяльності. Існує багато трактувань поняття «капіталізація підприємства» таких, як:

- процес перетворення різних ресурсів підприємства у капітал;
- процес підвищення вартості підприємства;
- процес накопичення та приросту капіталу підприємства тощо.

На мікрорівні поняття «капіталізації підприємства», слід розглядати як грошове вираження вартості економічного суб'єкта та основний фінансово-майновий показник його інвестиційної привабливості. Перш ніж розглянути стан капіталізації промислових підприємств України, доцільним є здійснення аналізу динаміки кількості діючих суб'єктів господарювання, результати якого наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 - Кількість діючих суб'єктів господарювання України за 2018-2020 роки.

Найменування	2018	2019	2020	Відхилення 2019-2018	Відхилення 2020-2019
Підприємства	355956	380673	373897	24717	- 6776
Фізичні-особи підприємці	1483716	1561028	1599755	77312	38727

Джерело: складена за даними [9]

Аналізуючи дані таблиці 2.1, можемо побачити, що у 2019 році кількість підприємств та ФОП-ів в Україні збільшилась у 6,94% та 5,21% відповідно, проте у 2020 році кількість діючих підприємств в Україні значно зменшилась на 1,8%, але загальна кількість ФОП-ів надалі мала тенденцію зростання та зросла ще на 2,48%.

Проаналізуємо аналіз власного капіталу та поточних зобов'язань підприємств України за 2018-2021 роки (таблиця 2.2). Аналізуючи дані таблиці, можемо побачити, що власний капітал у 2019 році зріс на 14,18% це свідчить про позитивну динаміку фінансового стану компанії. Ймовірні причини такого зростання можуть включати збільшення прибутку, приток інвестицій, успішне управління активами та позитивну ринкову реакцію на діяльність компанії. У 2020 році порівняно з 2019 зріс на 7,99% це означає, що зростання було меншим у порівнянні з попереднім роком.

Таблиця 2.2 – Аналіз власного капіталу та поточних зобов'язань підприємств України за 2018-2021 роки

Найменування	2018	2019	2020	2021	Відхилення 2019-2018	Відхилення 2020-2019	Відхилення 2021-2020
1	2	3	4	5	6	7	8
Власний капітал							
Зареєстрований капітал	1869427996	2230171472	2340441849	2219450985	360743475,9	110270377	-120990864,4
Додатковий капітал	1674844772	1529050208	1329723366	1490373475	-145794564,7	-199326841,4	160650108,5
Резервний капітал	76346372,2	71219280,5	77084236,1	77893347,2	-5127091,7	5864955,6	809111,1
Нерозподілений прибуток (непокритий виток)	-	-356644232,5	-20535918,7	533163977	407935115	336108313,8	553699895,7
Неоплачений та отриманий капітал	147462905,5	381030869	386907474,7	207543023,2	233567963,5	5876605,7	-179364451,5
Усього	2708576888	3092765859	3339806058	4113338760	384188971	247040199,3	773532702,4
Поточні зобов'язання та забезпечення							
Короткострокові кредити банків	557949117	458668699,3	463884898,4	464279833,9	-99280417,7	5216199,1	394935,5

Кінець таблиці 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8
Поточна кредиторська заборгованість	3327258899	3486716084	3729044454	4145164509	159457185,4	242328369,7	416120055
Поточні забезпечення	121182406	152363751	128133570	126418659	31181345	-24230181	-1714911
Доходи майбутніх періодів та відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	54966601,8	76548153,7	83391550	99095117,1	21581551,9	6843396,3	15703567,1
Інші поточні зобов'язання	2347196711	2590295110	3020516172	3276358673	243098399,4	430221062	255842501,1
Усього	6408553734	6764591798	7424970644	8111316792	356038064	660378846,1	686346147,7

Джерело: складено автором за даними [9]

Причини можуть бути пов'язані зі зниженням прибутку, витратами на розширення або інвестиціями у нові проекти. У 2021 зріс на 23,16% це показує значний ріст і може бути результатом успішної фінансової діяльності, збільшення прибутку, позитивних ринкових умов або залучення додаткових інвестицій. Поточні зобов'язання у 2019 році зросли на 5,56% це може бути наслідком збільшення короткострокових позик або кредитних зобов'язань для фінансування поточних операцій або розширення бізнесу. У 2020 на 9,76% цей ріст може бути зумовлений збільшенням обсягу торговельних кредитів, збільшенням запасів або залученням нового фінансування для забезпечення платоспроможності. У 2021 році на 9,24% причини можуть бути пов'язані зі збільшенням короткострокових позик, розширенням кредитних ліній або збільшенням потреб у фінансуванні для нових проектів чи зростання обсягу ділової діяльності.

Проаналізуємо аналіз власного капіталу та поточних зобов'язань підприємств України за видами економічної діяльності за 2018-2021 роки (таблиця Г.1 додатка Г).

Аналізуючи дану таблицю, можемо побачити, що найбільшу питому вагу у власному капіталі має сільське господарство 17,9%, добувна промисловість – 17,75%, переробна промисловість 13,35%. Також значний вклад має професійна, наукова та технічна діяльності – 17,76%. Щодо поточних зобов'язань та забезпечення найбільшу питому частку має оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 30,61%, потім переробна промисловість – 22,51% та операції з нерухомим майном – 12%.

Проаналізувавши сучасний стан капіталізації промислових підприємств України та структуру їх капіталу на макро рівні, перейдемо аналізу мікрорівня структури капіталу на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС».

ТОВ «Міка-ТЕКС» займається пошиттям робочого, спеціального та військового одягу. Зареєстроване у 2018 році в м. Козятин. Основні напрями діяльності це виробництво текстильних виробів, виробництво верхнього одягу, виробництво робочого одягу, оптова торгівлю текстильними товарами, одягом тощо. У таблиці 2.3 представлено економічні показники діяльності аналізованого підприємства.

Таблиця 2.3 – Фінансово-економічні показники ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень

Показник	Роки			Відхилення		Відхилення (%)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Чистий дохід від реалізації продукції	8147,1	9250,5	6776	1103,4	-2474,5	13,5	-26,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	7083,8	8219,7	6024	1135,9	-2195,7	16	-26,7
Валовий прибуток	1063,3	1030,8	752	-32,5	-278,8	-3,1	-27
Чистий прибуток (збиток)	77,5	69,1	91	-8,4	21,9	-11	31,7
Статутний капітал	500	500	500	0	0	0	0

Джерело: складено автором за даними [додаток Д; Е]

Аналіз таблиці 2.3 дозволяє зробити висновок, що досліджувані основні фінансово-економічні показники ТОВ «Міка-ТЕКС» за період 2020-2022 рр. мають, в основному, тенденцію до зниження. Зокрема чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році, порівняно з 2020 роком, збільшився на 13,5%, тоді як, у 2022 році, порівнюючи з 2021, він зменшився на 26,7%.

Так, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на ТОВ «Міка-ТЕКС» зросла, у 2021 році, на 1135,9 тис. грн., якщо порівняти даний показник з 2020 роком, тоді, як у 2022 році, собівартість реалізованої продукції на підприємстві зменшилася на 2195,7 тис. грн. Валовий прибуток на аналізованому підприємстві зменшився на 27% (278,8 тис. грн.) у 2022 році, якщо порівняти з 2021 роком. Тоді як чистий прибуток у 2022 році збільшився на 31,7% (21,9 тис. грн.) у порівнянні з 2021 роком.

Далі розглянемо детальніше власний та позичковий капітал на прикладі товариства з обмеженою відповідальністю «Міка-ТЕКС». В таблиці 2.4 відображено показники складу власного капіталу. Проаналізувавши дану таблицю, можна побачити, що статутний капітал ТОВ «Міка-ТЕКС» складає 500 тис. грн. Динаміка власного капіталу за проаналізовані роки залишилась незмінною. Розмір іншого додаткового капіталу на підприємстві дорівнює сумі 198 тис. грн.

Також, за аналізований період, спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) підприємства. У 2021 році нерозподілений прибуток, у порівнянні з попереднім роком, зріс на 69 тис. грн, що у відсотковому вираженні становить 22,5 %, а у 2022 році, у порівнянні з 2021, його зріст дорівнював 155 тис. грн., у відсотках це становило 41,3 %. Наявність нерозподіленого прибутку свідчить, що активи підприємства будуть збільшені за рахунок операцій, за якими одержано прибуток. Динаміка показників власного капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр. у тис. грн зображено на рисунку Ж.1 додатка Ж.

Таблиця 2.4 – Власний та позичковий капітал ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень

Показник	Власний капітал						
	Роки			Відхилення (+,-)		Відхилення (%)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Статутний капітал	500	500	500	0	0	0	0
Пайовий капітал	0	0	0	0	0	0	0
Додатковий вкладений капітал	0	0	0	0	0	0	0
Інший додатковий капітал	198	198	198	0	0	0	0
Резервний капітал	0	0	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	306	375	530	69	155	22,5	41,3
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	0	0
Вилучений капітал	0	0	0	0	0	0	0
Всього	1004	1073	1228	69	155	6,9	14,4
Позичковий капітал	0	0	0	0	0	0	0
Всього за розділом 1	1004	1073	1228	69	155	6,9	14,4

Джерело: складено автором за даними додатку Д

Отже, власний капітал ТОВ «Міка-ТЕКС» за період з 2020-2022 роки мав тенденцію до зростання. У 2021 році, порівнюючи з 2020, він зріс на 69 тис. грн., що у відсотковому вираженні становило 6,9%. Тоді, як у 2020 році, якщо порівняти з 2021 роком, він зріс на 155 тис. грн., що у відсотковому вираженні дорівнює 14,4%. Збільшення частки власного капіталу свідчить про зростання рівня фінансової незалежності підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу, тобто здатності підприємства залучати позикові кошти на вигідніших умовах, що зумовлює детальніше вивчення питань управління, насамперед, власним капіталом. Розглянемо детальніше позичковий капітал «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр. (таблиці 2.5-2.6)

Таблиця 2.5 – Аналіз довгострокових зобов'язань ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень.

Показник	Роки			Відхилення (+,-)		Відхилення (%)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Довгострокові кредити банків	0	60	0	60	0	-	0
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	245	260	229	15	-31	6,1	-12
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Всього	245	320	229	75	-91	30,6	-28,4

Джерело: складено автором за даними [додаток Д; Е]

Так, дані таблиці 2.5 свідчать, що довгострокові кредити банків ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2020 та 2022 роках дорівнювали 0, тоді як у 2021 році вони становили 60 тис. грн. Збільшення довгострокових зобов'язань можна розглядати з двох сторін. З одного боку – це сприятливе явище для «Міка-ТЕКС», оскільки у підприємства з'являється додаткове джерело фінансування. З іншого ж боку, надмірне збільшення довгострокової заборгованості дуже небезпечне, оскільки підвищується рівень можливого банкрутства підприємства.

Можна спостерігати, що інші довгострокові фінансові зобов'язання ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2021 році, порівняно з 2020, зросли на 6,1 %, але зменшилися у 2022 році на 12 %. Динаміка довгострокових зобов'язань відображено на рисунку Ж.2 додатка Ж.

Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2021 році, порівнюючи з 2020, зменшилася на 176, 2 тис. грн., що у відсотковому відношенні становить 24,8%. У 2022 році, якщо порівняти з попереднім 2021 роком, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилася на 227 тис. грн., що у відсотках становить 42,4%.

Таблиця 2.6 – Аналіз поточних зобов'язань ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр.

У тисячах гривень

Показник	Роки			Відхилення (+,-)		Відхилення (%)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	0	0	0
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	0	0	0	0	0	0	0
Векселі видані	0	0	0	0	0	0	0
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	711,2	535	762	-176,2	227	-24,8	42,4
Поточні зобов'язання за розрахунками:							
- з одержаних авансів	0	0	0	0	0	0	0
- з бюджетом	24,2	35,2	18	11	-17,2	45,5	-48,9
- з позабюджетних платежів	0	0	0	0	0	0	0
- зі страхування	57	70	48	13	-22	23	-31,4
- з оплати праці	116	138,4	28	22,4	-110,4	19,3	-79,8
- з учасниками	36	36	36	0	0	0	0
- із внутрішніх розрахунків	0	0	0	0	0	0	0
Зобов'язання, пов'язанні з необор. активами та груп. вибуття, утримуваними для продажу	0	0	0	0	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Всього	944	814	892	-129,1	77,4	-13,7	10

Джерело: складено автором за даними [додаток Д; Е]

Дані з таблиці 2.6 свідчать, що короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та видані векселі на ТОВ «Міка-ТЕКС», за досліджуваний період з 2020 по 2022 роки, дорівнювали 0. Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом у були найбільшими у 2021 році та дорівнювали 35,2 тис. грн., тоді, як найменшими вони були у 2022 році

та становили 18 тис. грн., що на 17,2 тис. грн. або 48,9% менше ніж у 2021. Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування у 2021 році, якщо порівнювати з 2020, збільшилися на 13 тис. грн. (23%), а у 2022 році, якщо брати до уваги попередній рік, то вони зменшилися на 22 тис. грн. (31,4%). Поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці у 2021 році, порівнюючи з 2020, збільшилися на 22,4 тис. грн., що у відсотковому вираженні дорівнювало 19,3%, тоді, як у 2022 році, беручи до уваги дані 2021 року, поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці на ТОВ «Міка-ТЕКС» зменшилися на 110,4 тис. грн., що у відсотках становить 79,8%. Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками на підприємстві за аналізований період дорівнювали 36 тис. грн. Поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів, з позабюджетних платежів та із внутрішніх розрахунків дорівнювали 0. Зобов'язання, пов'язанні з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу та інші поточні зобов'язання також за аналізований період дорівнювали 0. Динаміка поточних зобов'язань ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр. відображено на рисунку Ж.3 додатка Ж. Поточні зобов'язання ТОВ «Міка-ТЕКС» були найбільшими у 2020 році – 943,7 тис. грн. У 2021 році вони зменшилися на 13,7 % (129,1 тис. грн.), а у 2022 році, у порівнянні з 2021, зменшилися на 10 % (77,4 тис. грн.).

Слід зазначити, що формування та нагромадження капітальної вартості забезпечується декількома факторами, а саме наявними активами ТОВ «Міка-ТЕКС» та доданою вартістю, створеною в результаті обігу цих активів. В таблиці 2.7 відображено інформацію про оборотні активи підприємства «Міка-ТЕКС». Дані з таблиці 2.7 свідчать, що виробничі запаси ТОВ «Міка-ТЕКС» мають тенденцію до зниження. У 2021 році, якщо порівнювати з 2020 роком, вони зменшилися на 79,5 тис. грн., що у відсотковому вираженні становить 74,1%.

Таблиця 2.7 – Аналіз структури активів ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр., у тис. грн.

Показник	Роки			Відхилення (+,-)		Відхилення (%)	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021	2021-2020	2022-2021
Оборотні активи							
Виробничі запаси	107,30	27,80	25,00	-79,50	-2,80	-74,09	-10,07
Поточні біологічні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Незавершене виробництво	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Готова продукція	21,70	4,80	149,00	-16,90	144,20	-77,88	3004,17
Товари	0,20	0,00	0,00	-0,20	0,00	-100,00	0,00
Векселі одержані	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	364,40	463,60	72,00	99,20	-391,60	27,22	-84,47
Дебіторська заборгованість за розрахунками	531,00	38,70	273,00	-492,30	234,30	-92,71	605,43
Інша поточна дебіторська заборгованість	1,00	0,00	0,00	-1,00	0,00	-100,00	0,00
Поточні фінансові інвестиції	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Грошові кошти та їх еквіваленти	279,70	184,40	144,00	-95,30	-40,40	-34,07	-21,91
Інші оборотні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Всього	1124,00	487,50	627,00	-636,50	139,50	-56,63	28,62
Необоротні активи							
Нематеріальні активи	398,50	892,00	597,00	493,50	-295,00	123,84	-33,07
Основні засоби	1334,20	1656,00	2250,00	321,80	594,00	24,12	35,87
Довгострокові біологічні активи	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокові фінансові інвестиції	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Джерело: складено автором за даними [додаток Д; Е]

У 2022 році, порівнюючи з попереднім роком, виробничі запаси зменшилися ще на 2,8 тис. грн., що у відсотковому вираженні дорівнює 2,8%. Зниження частки запасів свідчить про більш ефективне управління та обіг запасів. Скорочення псування сировини та витратних матеріалів і зниження витрат на складання позитивно позначається на підсумкових показниках

компанії. Показник готової продукції був найбільшим у 2022 році – 149 тис. грн., а найменшим у 2021 – 4,8 тис. грн. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги на підприємстві у 2021 році, порівнюючи з попереднім роком, зросла на 49,6 тис. грн., а у 2022 році, порівнюючи з 2021 роком, зменшилася на 195,8 тис. грн. Дебіторська заборгованість за розрахунками на ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2021 році, якщо порівняти з попереднім роком, зменшилася на 492,3 тис. грн., тоді як у 2022 році, якщо порівняти з 2021, дебіторська заборгованість за розрахунками збільшилася на 234,3 тис. грн. Грошові кошти та їх еквіваленти на підприємстві мали тенденцію до зниження. У 2021 році, порівняно з 2020, вони зменшилися на 34,1%, а у 2022, порівнюючи з 2021 роком, на – 22%.

Проаналізувавши сучасний стан капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС» можемо зробити висновки, що власний капітал ТОВ «Міка-ТЕКС» за період з 2020-2022 роки мав тенденцію до зростання. Збільшення частки власного капіталу свідчить про зростання рівня фінансової незалежності підприємства і підвищення його резервного позикового потенціалу, тобто здатності підприємства залучати позикові кошти на вигідніших умовах, що зумовлює детальніше вивчення питань управління, насамперед, власним капіталом. довгострокові кредити банків ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2020 та 2022 роках дорівнювали 0, тоді як у 2021 році вони становили 60 тис. грн. Збільшення довгострокових зобов'язань можна розглядати з двох сторін. З одного боку – це сприятливе явище для «Міка-ТЕКС», оскільки у підприємства з'являється додаткове джерело фінансування. З іншого ж боку, надмірне збільшення довгострокової заборгованості дуже небезпечне, оскільки підвищується рівень можливого банкрутства підприємства. короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та видані векселі на ТОВ «Міка-ТЕКС», за досліджуваний період з 2020 по 2022 роки, дорівнювали 0.

2.2 Розвиток напрямків оптимізації капіталу промислових підприємств на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС»

Для промислових підприємств важливим є в сучасних умовах сформуванати оптимальну структуру капіталу, що ґрунтуються на великій кількості розрахунків показників діяльності підприємства при різноманітних зв'язках власних і позикових активів. Оптимізація структури капіталу здійснюється за такими критеріями:

- зменшення середньозваженої вартості сукупного капіталу;
- зростання рівня прибутковості (рентабельності) власного капіталу;
- мінімізація рівня фінансових ризиків.

Процес оптимізації структури капіталу здійснюється за такими етапами (рисунок 2.1).

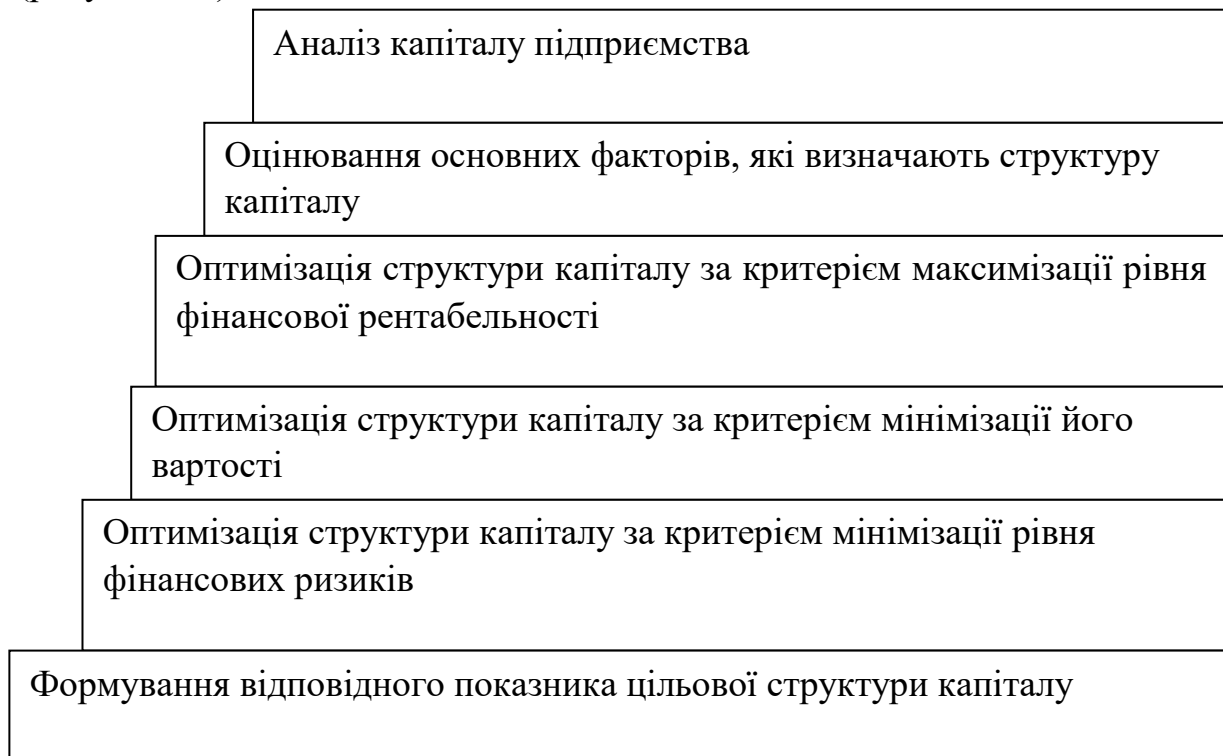

Рисунок 2.1 – Етапи оптимізації структури капіталу

Джерело: складено автором

Перший етап – аналіз капіталу підприємства. Головною метою є прояв тенденцій переміщення масштабу і складу капіталу в перед плановому періоді, їх вплив на фінансову стійкість та ефективність застосування капіталу.

Другий етап аналізу передбачає обговорення системи коефіцієнтів фінансової стійкості підприємства, яка характеризується структурою його капіталу.

На третьому етапі проаналізуємо ефективність застосування окремих складових капіталу в цілому.

У ході здійснення такого аналізу визначимо зміна таких показників:

- період обороту капіталу;
- коефіцієнт рентабельності власного капіталу;
- капіталовіддача;
- капіталоемність реалізації продукції.

У процесі свого функціонування капітал проходить кілька стадій, утворюючи нову додаткову вартість, а також відбувається погашення і відтворення самого капіталу. Ці рухи капіталу становлять основу функції відтворення. Функція нагромадження капіталу пов'язана зі збільшенням кількості доступного капіталу, що є одним з основних чинників економічного розвитку. Збільшення кількості доступного капіталу, що є одним з основних чинників економічного розвитку, пов'язане з використанням капіталу в інвестиційній діяльності підприємств. Розроблення політики, що регулює використання капіталу в інвестиційній діяльності, забезпечується інвестиційною функцією. Ця функція нерозривно пов'язана з інвестиційним процесом. Загальна вартість капіталу, забезпечується вартісною функцією.

Ефективність економічної діяльності господарюючого суб'єкта багато в чому залежить від визначення процесу формування капіталу та його оптимальної структури. Для того щоб забезпечити необхідний обсяг фінансових ресурсів, необхідно ґрунтуватися на певних принципах.

Оптимальна структура капіталу - це співвідношення власних та позичкових коштів підприємства, при цьому забезпечується ефективна

пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Важливо вибрати найбільш оптимальну структуру джерел фінансування.

Структура джерел фінансування компанії залежить від низки факторів:

- рівень оподаткування прибутку підприємства;
- стадія життєвого циклу підприємства та темпи його розвитку;
- приналежність до певної галузі економіки;
- рівень рентабельності діяльності;
- відношення кредиторів до підприємства;
- рівень концентрації власного капіталу;
- стан кон'юнктури на товарному ринку;
- стан кон'юнктури на фінансовому ринку;
- фінансовий менталітет власників і менеджерів.

На сьогодні, під час війни не існує загальних правил або моделей для забезпечення оптимальної структури капіталу. Під впливом різних чинників підприємство повинно віднайти розумний розмір і структуру капіталу, беручи до уваги вид діяльності, політику засновника та ринкові умови.

З метою визначення ефективності використання власного капіталу та доцільності залучення позикових фінансових джерел проведемо аналіз основних фінансових коефіцієнтів на прикладі ТОВ «Міка-ТЕКС» (таблиця 2.8).

Таблиця 2.8 – Аналіз основних фінансових коефіцієнтів на ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 рр., %.

Показник	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021- 2020	2022- 2021
Коефіцієнт автономії	0,5	0,5	0,52	0	0,02
Коефіцієнт фінансування	0,05	0,02	0,04	-0,03	0,02
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,1	0,5	0,5	-0,6	0

Джерело: складено автором

Аналізуючи таблицю 2.8, можемо побачити, що коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду на ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2020 та 2021 роках знаходиться на межі 0,5, а у 2022 році перевищує нормативне значення $>0,5$, що вказує на те, що дане підприємство більш, ніж на половину забезпечений власними ресурсами. Коефіцієнт фінансування не перевищував нормативне значення. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС», за аналізовані роки, має позитивне значення, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних на підприємстві. Структуру капіталу підприємства вимірюють через відносну величину різноманітних джерел фінансування або співвідношення власного та позикового капіталу в різноманітних його модифікаціях. Виходячи з того, що основною метою оптимізації структури капіталу є знаходження оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, можна виокремити такі основні напрями оптимізації структури капіталу:

- формування необхідної структури капіталу, яка б забезпечила сталий розвиток підприємства;
- забезпечення умов, за яких підприємство отримуватиме максимальну суму прибутку.

Проаналізувавши, які є однокритеріальні методи оптимізації структури капіталу, для ТОВ «Міка-ТЕКС» пропонуємо, перший метод:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного і позиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості компанії;

- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Він пов'язаний з процесом диференційованого вибору

джерел фінансування різних складових активів компанії: необоротних активів, оборотних активів (з розбиттям їх на постійну і змінну частини).

Перший метод передбачає використання механізму фінансового важелю. Сутність фінансового важелю полягає в використанні ТОВ «Міка-ТЕКС» позикового капіталу, який впливає на зміну фінансової рентабельності і дає йому можливість одержати додатковий прибуток на власний капітал. У методиці розрахунку ефекту фінансового важелю (ЕФВ) можна відокремити три основні складові: податковий коректор фінансового важелю; диференціал фінансового важелю, плече фінансового важелю. Виділення цих складових дозволяє цілеспрямовано керувати ефектом фінансового важеля у процесі фінансової діяльності. Проаналізуємо структуру капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС» за допомогою показника ефекту фінансового лівереджу (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 - Динаміка показника ефекту фінансового лівереджу ТОВ «Міка-ТЕКС» за 2020-2022 роки

Показники	Роки			Відхилення	
	2020	2021	2022	2021-2020	2022-2021
Податковий коректор	0,21	0,11	0,15	-0,1	0,04
Рентабельність активів за валовим прибутком, %	3,5	3,1	3,9	-0,4	0,8
Плече фінансового важеля	0,05	0,02	0,04	-0,03	0,02
Ефект фінансового леввериджу	0,14	0,11	0,13	0,03	0,02

Джерело: складено автором

Як можна побачити з таблиці 2.9, найвище значення даного показника на ТОВ «Міка-ТЕКС» було у 2020 році, що зумовлене високим рівнем рентабельності активів за валовим прибутком. Також це свідчить про більш ефективніше залучення позикових коштів у 2020 році, якщо порівнювати з іншими роками. Тоді як у 2021 році ефект фінансового леввериджу становили всього 0,11, що свідчить про зменшення прибутковості від використання

позикових ресурсів, порівняно з попередніми періодами. Рентабельність активів за валовим прибутком у 2021 році, порівнюючи з 2020, зменшилася на 0,4%, тоді як у 2022 році, порівнюючи з попереднім роком, даний показник збільшився на 0,8% та становив 3,9%, що свідчить про те, що це зростання відбулося за рахунок збільшення валового прибутку на ТОВ «Міка-ТЕКС».

Отже, основними напрямки формування та оптимізації структури капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС» є :

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості;
- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків;

Таким чином, запропоновані заходи оптимізації структури капіталу можуть забезпечити сприятливі умови для реалізації нових проектів, підвищення ділової активності та конкурентоспроможності організації та як наслідок підвищення інвестиційної привабливості.

Висновки

Капітал є одним з основних понять у фінансовій теорії підприємства. Фінансова діяльність суб'єкта господарювання безпосередньо пов'язана зі створенням і використанням капіталу. Капітал є фундаментальною основою для створення та розширення підприємства, а також відіграє важливу роль у задоволенні інтересів держави, власників та персоналу.

Слово «капітал» походить від латинського «Capitalis», що означає «головний або основний». Воно виникло зі слова «Caput», що перекладається як «голова». Історично, це може бути пов'язано з тим, що в стародавні часи багатство людини оцінювалось за кількістю голів худоби. Термін «Капітал» вперше запровадив у 1770 році Анн-Роберт-Жак Тюрго. Перші спроби аналізу капіталу, як економічної категорії зробив Аристотель, він розглянув капітал як набуте багатство внаслідок економічної діяльності і дав йому визначення «Хремастика».

У середньовіччі термін «капітал» використовувався для позначення основної суми грошей, що надавалася у позику, відрізняючи її від відсотків, які бралися як оплата за цю позику. Протягом становлення капіталізму термін «капітал» почав застосовуватися для опису грошей, які підприємці вкладали у свої підприємства з метою здобутку прибутку (цей тип капіталу відомий як фінансовий капітал).

В наш час поняття «капітал» трактують як фінансові ресурси підприємства, втіленні в майно і необхідні для господарської діяльності підприємства з метою одержання прибутку.

Кожне підприємство повинно здійснювати аналіз своєї фінансової ситуації, цілей та ризиків для визначення найбільш оптимальної структури капіталу. Прийняття рішення щодо структуризації капіталу повинно бути обґрунтованим, з урахуванням фінансових показників, потреб у фінансуванні та стратегічних планів розвитку підприємства.

Структуризація капіталу підприємства та оптимізація його структури є важливими фінансовими процесами, спрямованими на ефективне управління ресурсами підприємства і максимізацію його цінності для акціонерів.

Структуризація капіталу - це процес організації та розподілу капіталу підприємства на різні складові частини або категорії з метою кращого управління його фінансовими ресурсами та забезпечення ефективного використання капіталу. Структуризація капіталу підприємства включає розподіл капіталу між різними джерелами фінансування з метою досягнення оптимального співвідношення між власним капіталом та залученим капіталом.

Оптимізація структури капіталу – це таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, за якого забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства. Суть оптимізації є досягнення максимальної ефективності діяльності підприємства шляхом максимізації прибутку та ефективного використання доступних фінансових ресурсів.

Результати структуризації капіталу та оптимізації його структури можуть мати великий вплив на фінансову стабільність та здатність підприємства до залучення нових ресурсів. Процес структуризації капіталу та оптимізації його структури вимагає глибокого аналізу фінансових даних, ризиків та стратегічних цілей підприємства. Використання фінансових моделей та методів оцінки може допомогти прийняти обґрунтовані рішення щодо структури капіталу.

ТОВ «Міка-ТЕКС» займається пошиттям робочого, спеціального та військового одягу. Зареєстроване у 2018 році в м. Козятин. Основні напрями діяльності це виробництво текстильних виробів, виробництво верхнього одягу, виробництво робочого одягу, оптова торгівлю текстильними товарами, одягом тощо.

Досліджувані основні фінансово-економічні показники ТОВ «Міка-ТЕКС» за період 2020-2022 рр. мають, в основному, тенденцію до зниження. Зокрема чистий дохід від реалізації продукції у 2021 році, порівняно з 2020

роком, збільшився на 13,5%, тоді як, у 2022 році, порівнюючи з 2021, він зменшився на 26,7%.

Так, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) на ТОВ «Міка-ТЕКС» зросла, у 2021 році, на 1135,9 тис. грн., якщо порівняти даний показник з 2020 роком, тоді, як у 2022 році, собівартість реалізованої продукції на підприємстві зменшилася на 2195,7 тис. грн. Валовий прибуток на аналізованому підприємстві зменшився на 27% (278,8 тис. грн.) у 2022 році, якщо порівняти з 2021 роком. Тоді як чистий прибуток у 2022 році збільшився на 31,7% (21,9 тис. грн.) у порівнянні з 2021 роком.

Статутний капітал ТОВ «Міка-ТЕКС» складає 500 тис. грн. Динаміка власного капіталу за проаналізовані роки залишилась незміною. Розмір іншого додаткового капіталу на підприємстві дорівнює сумі 198 тис. грн. Також, за аналізований період, спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку (непокритого збитку) підприємства. У 2021 році нерозподілений прибуток, у порівнянні з попереднім роком, зріс на 69 тис. грн, що у відсотковому вираженні становить 22,5 %, а у 2022 році, у порівнянні з 2021, його зріст дорівнював 155 тис. грн., у відсотках це становило 41,3 %. Наявність нерозподіленого прибутку свідчить, що активи підприємства будуть збільшені за рахунок операцій, за якими одержано прибуток.

Довгострокові кредити банків ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2020 та 2022 роках дорівнювали 0, тоді як у 2021 році вони становили 60 тис. грн. Збільшення довгострокових зобов'язань можна розглядати з двох сторін. З одного боку – це сприятливе явище для «Міка-ТЕКС», оскільки у підприємства з'являється додаткове джерело фінансування. З іншого ж боку, надмірне збільшення довгострокової заборгованості дуже небезпечне, оскільки підвищується рівень можливого банкрутства підприємства.

Можна спостерігати, що інші довгострокові фінансові зобов'язання ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2021 році, порівняно з 2020, зросли на 6,1 %, але зменшилися у 2022 році на 12 %. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги на ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2021 році, порівнюючи з 2020, зменшилася на 176, 2 тис.

грн., що у відсотковому відношенні становить 24,8%. У 2022 році, якщо порівняти з попереднім 2021 роком, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги збільшилася на 227 тис. грн., що у відсотках становить 42,4%.

Короткострокові кредити банків, поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та видані векселі на ТОВ «Міка-ТЕКС», за досліджуваний період з 2020 по 2022 роки, дорівнювали 0.

Коефіцієнт автономії протягом аналізованого періоду на ТОВ «Міка-ТЕКС» у 2020 та 2021 роках знаходиться на межі 0,5, а у 2022 році перевищує нормативне значення $>0,5$, що вказує на те, що дане підприємство більш, ніж на половину забезпечений власними ресурсами. Коефіцієнт фінансування не перевищував нормативне значення. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ТОВ «Міка-ТЕКС», за аналізовані роки, має позитивне значення, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних на підприємстві.

Проаналізувавши, які є однокритеріальні методи оптимізації структури капіталу, для ТОВ «Міка-ТЕКС» пропонуємо, перший метод:

- оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності;

- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації його вартості. Метод ґрунтується на попередній оцінці власного і позиченого капіталів за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення багатоваріантних розрахунків середньозваженої вартості капіталу і, таким чином, пошуку найбільш реальної ринкової вартості компанії;

- оптимізація структури капіталу за критерієм мінімізації рівня фінансових ризиків. Він пов'язаний з процесом диференційованого вибору джерел фінансування різних складових активів компанії: необоротних активів, оборотних активів (з розбиттям їх на постійну і змінну частини).

Список використаних джерел

1. Brealey R.A., Myers S.C. Principles of Corporate Finance, 10th edition. 2011. – 969 p.
2. Nitzan Jonathan, Bichler Shimshon. Capital as power: a study or order and creorder. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/> (дата звернення: 04.06.2023)
3. Баліцька В.В. Структурування капіталу підприємств та оцінка ефективності його використання / В.В. Баліцька // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 6. – С. 56-62.
4. Білик М.Д. Показник середньозваженої вартості (WACC) як критерій оптимізації структури капіталу промислових підприємств / М. Д. Білик, В.А. Манько / Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 9. – С. 115-119.
5. Бланк І.А. Управління формуванням капіталу. – Київ: Ніка-Центр, 2002. – 512 с.
6. Брігхем Є. Основи фінансового менеджменту / Пер. з англ. – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.
7. Вікіпедія вільна енциклопедія. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 13.06.2023).
8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/436-15>. (дата звернення 04.05.2023).
9. Державна служба статистики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 16.05.2023).
10. Дмитрук В. О., Максимець Ю. В. Сутність категорії «капітал підприємства» відповідно до сучасних досліджень в цій сфері [Електронний ресурс] / В. О. Дмитрук, Ю. В. Максимець // Ефективна економіка. – 2020. – №5. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2020/101.pdf (дата звернення: 30.05.2023).

11. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://esu.com.ua/> (дата звернення 03.06.2023).
12. Ізюмська В.А. Аналіз теоретичних підходів до визначення дефініції «капітал підприємства» [Електронний ресурс] / В.А. Ізюмська //Економіка та суспільство. – 2022. – Вип.35. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1102/1059> (дата звернення: 30.05.2023)
13. Тарасевич В.М. Історія економічних вчень / В.М. Тарасевич. – Київ: Центр учбової літератури. – 2013. – 352 с.
14. Катан Л.І. Фінансовий менеджмент / Л.І. Катан, Л.І. Бровко, Н.П. Дуброва. – Суми: «Довкілля». – 2005. – 184 с.
15. Квасницька Р.С. Управління цільовою структурою капіталу підприємства / Р.С. Квасницька. –Автореф. дис на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Хмельницький. - 2005. - 19с.
16. Квасницька Р.С. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібник /Р.С. Квасницька. – Львів: Магнолія-2000. – 2013. – 631 с.
17. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства / навч. посібник / С.М. Клименко. – Київ: КНЕУ. - 2008. - 520 с.
18. Ковальова О. М. Обґрунтування теоретичних засад управління структурою капіталу підприємства / О. М. Ковальова. – Бізнесінформ. - 2019. - № 12. - С. 14-20.
19. Круш П.В. Еволюція теоретичних підходів визначення сутності капіталу підприємства / П.В. Круш, Д.О. Мастюк. – Економічний вісник НТУУ «КПІ»: збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 12. – С. 198–206.
20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73. Дата оновлення: 09.07.2021. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 06.06.2023)

21. Пономарьов Д.Е. Капітал підприємства: сутність та аналіз формування і використання / Д.Е. Пономарьов. – Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - №5. - С. 53-58.

22. Словник економічних показників. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovník-ekonomichnikh-pokaznikov> (дата звернення: 06.05.2023)

23. Ситник Н.С. Фінанси підприємств / Н.С. Ситник, С.Д. Смолінська, І.Ф. Ясіновська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка. – 2020. – 402 с.

24. Поддєрьогін Н.Д. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Н.Д. Поддєрьогін. – Київ : КНЕУ. – 2017. – 534 с.

25. Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / О.Є. Чорна. – Київ.: ЦНЛ. - 2006. - 520 с.

26. Югас Е.Ф. Економічна сутність та види капіталу підприємства / Е.Ф. Югас, О.І. Олексик //Науковий вісник Ужгородського університету. – Серія Економіка. - 2014 .- Випуск 2(43). - С.63-67.